

Holašovice - historická vesnická rezervace

Z písemných pramenů je historie Holašovic známa až od druhé poloviny 13. století. Podle archeologických nálezů byla však tato oblast osídlena již asi před 7000 lety, tedy v mladší době kamenné. Rozsáhlé sídliště z období neolitu, které bylo odkryto nedaleko dnešní obce, dokládá první trvalé osídlení tohoto území na jihu Čech.

Přesná doba založení obce Holašovice není známa, ale zřejmě to bylo kolem poloviny 13. století. Podle jména obce je možné usuzovat, že se na tomto území usadili Holasici, tedy lidé šlechtice Holase, zakladatele obce. První historická zpráva o Holašovicích je z roku 1263, další pak z roku 1292, kdy je český král Václav II. spolu s dalšími obcemi v okolí daroval cisterciáckému klášteru ve Vyšším Brodě. Přesto, že se Vyšší Brod rozkládá ve značné vzdálenosti od Holašovic, byla obec hospodářsky svázána s klášterem více než 500 let, až do zrušení roboty v Čechách.

O dalším vývoji obce v průběhu historie se dochovalo velmi málo písemných materiálů. Ani z doby husitství nejsou přesné zprávy, ale je možné předpokládat, že jako církevní majetek náležející klášteru, byly Holašovice jednou cílem útoku husitů.

V letech 1520 až 1525 postihla tuto oblast rozsáhlá epidemie moru, které podleli téměř všichni obyvatelé obce. O několik let později, v roce 1530, zde však stálo již 17 zemědělských usedlostí nových osadníků z rakouských a bavorských cisterciáckých držav.

Od roku 1638 je možno nalézt v dochované pozemkové knize držení jednotlivých statků a jejich proměny s novým hospodářem či dědicem. Tak je z historických dokladů možno například vyčíst, že kapli na návsi nechali postavit na vlastní náklady bratři Pimiskornové. Stanovili si však podmínku, že veškerý provoz a údržbu kaple bude zajišťovat obec. To bylo stvrzeno v roce 1755 podpisem všech holašovických hospodářů. Uvnitř kaple byl umístěn oltářní obraz a ve věžičce malý zvon. Kamenný kříž, který stojí na návsi vedle kaple, byl vysvěcen až v roce 1935.

V období pronikání stylu selského baroka do stavebních úprav v Holašovicích se velmi změnil vnější vzhled jednotlivých stavení.

Lidové nebo selské baroko je typ architektury, která byla uplatňována u venkovských staveb. Je založená na barokních, rokokových a klasicistních stavitelských prvcích a jejich aplikaci v prostředí vesnice.

Bohužel již nejsou dochovány plány ani nákresy původních podob jednotlivých budov v Holašovicích. K dispozici je pouze nákresová identifikace staveb kamenných a dřevěných.

Hlavní průčelí statků směřuje do návsi. Na jedné straně na něj navazuje obytná budova, na druhé pak sýpka a hospodářské objekty. Štítové obytné budovy a sýpky nesou reprezentativní architektonické členění. Oba štítové spolu s branou tvoří jeden celek, který opticky zvětšuje velikost zastavěné plochy a umožňuje různé výtvarné pojetí. Před štíty, směrem do návsi, bývala otevřená zahrádka nebo studna s dřevěnou pístovou pumpou. Na obytnou budovu navazují směrem do dvora komory a chlévy. Obě řady budov jsou spojeny stodolou, za kterou následuje zahrada. S takto uspořádanými usedlostmi působí náves velmi uceleným architektonickým dojmem.

Holašovice jsou dnes jedním z nejlépe zachovalých dokladů jihočeské vesnické architektury z druhé poloviny 19. století. V roce 1995 byla obec prohlášena památkovou rezervací. Zápis do Seznamu světového dědictví UNESCO, v prosinci roku 1998, jen potvrdil význam malé české vesnice pro kulturní odkaz lidstva.